

A másodfokú bíróság ügydöntő határozata elleni fellebbezés lehetőségének elvei és gyakorlata

A büntetőeljárás törvény 2006. július 1. napja óta – bizonyos feltételekkel és igen szűk körben – lehetőséget biztosít a másodfokú bíróság ügydöntő határozata elleni fellebbezésre a harmadfokú bírósághoz. E feltételeket a Be 386.§ /1/ bekezdése tartalmazza. A Bírósági Határozatok című folyóiratban már több emlékeztető is megjelent az ennek értelmezéséről különböző értekezleteken, tanácskozásokon kialakított álláspontokról. Majd az EBH 2007. évi 1595. számú elvi döntésben is közzétételre került az a vélemény, melynek rövid lényege szerint csupán a Be 386.§ /1/ bekezdés a./ vagy b./ pontjában írt bármely eset objektív megvalósulása önmagában utat nyit minden jogosult részére, szinte bármiféle korlát nélkül, a lényegében a rendes fellebbezéssel azonos hatályú, teljes felülbírálati jogkört biztosító másodfellebbezés bejelentésére.

Álláspontom szerint ez az állásfoglalás önkényes, a törvény egyetlen rendelkezése **felének** kiragadott értelmezésén alapul, ami nemcsak a törvény egészének rendszerét, elsősorban a Be 387., de főképp a 397.-398.§-ai rendelkezéseinek idevágó hatását negligálja, hanem a hivatkozott 386.§ másik felét is. Eredménye pedig az, hogy ilyen módon a perorvoslati rendszer súlyosan diszkriminatív válik, szerencse-elemek, okszerű indokkal nem magyarázható véletlenszerűségek határozzák meg, hogy a másodfokú határozat után – akár ugyanazon cselekmény különböző elkövetőinek is – milyen különböző tartalmú és terjedelmű jogorvoslati lehetőségek állnak majd meg rendelkezésére. Ugyanakkor majd szeretnék rámutatni arra is, hogy a szerintem helyes és törvényes értelmezés mellett a törvény későbbi rendelkezései is értelmet nyernek, a másodfellebbezés tartalmat nyer, és a terheltek helyzete végső soron egyforma lesz, függetlenül attól, hogy az első- és másodfokú bíróság egybehangzóan „találja-e el” a vádlott bűnösségét, illetve, hogy van-e a vádlottnak a tarsolyában még egy további olyan cselekménye, amellyel kapcsolatban ugyan senki nem sérelmezi a másodfokú döntést, de az annak kapcsán megvalósult eltérő megítélés indokot – pontosabban ürügyet – szolgáltat az egybehangzóan megítélt közös cselekmény újbóli felülvizsgálatára is.

A másodfellebbezés ára

Az ügy érdemére térés előtt röviden kitérek arra, hogy a másodfellebbezés – a látszattal ellentétben – nem mindig előnyös a vádlottra nézve. Kétségtelen ugyan, hogy lehetőséget ad – a bizonyítékok felülmérlegelési tilalmának fenntartása mellett – a tényállás megalapozottságának ismételt felülvizsgálatára, és a jogerőt, végrehajthatóságot is távolabbra tolja. Ugyanakkor kizárja annak lehetőségét, hogy a bűnösség megállapításának és a büntetés kiszabásának anyagi jogi helyességéről végső soron a bírósági rendszer csúcsán álló, a jogalkalmazás egységességét már csak az egyedülálló volta miatt is biztosító Legfelsőbb Bíróság határozzon, míg az öt ítéletábra – objektíve – legalább öt különböző jogértelmezési lehetőséget hordoz magában.

A másodfellebbezés feltétele

A Be 386. § (1) bekezdése szerint a másodfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésnek van helye a harmadfokú bírósághoz, ha a másodfokú bíróság a büntetőjog szabályainak megsértésével

- a) olyan vádlott bűnösségét állapította meg, illetőleg olyan vádlott kényszergyógykezelését rendelte el, akit az elsőfokú bíróság felmentett, vagy vele szemben az eljárást megszüntette,
- b) az első fokon elítélt vádlottat felmentette, vagy vele szemben a büntetőeljárást megszüntette.

A BH 2007. évi 1595. számú jogesetben a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy a Be 386.§ /1/ bekezdésének a./ és b./ pontja a másodfellebbezés lehetőségét megalapozó objektív helyzetet rögzíti, a fellebbezés tárgyát azonban nem határozza meg. A bíróság véleményem szerint azért

jutott erre a téves álláspontra, mert csupán a Be 386.§ /1/ bekezdés a./, illetve b./ pontja alá besorolt feltételeket vizsgálja, és nem hajlandó figyelembe venni a Be 386.§ /1/ bekezdésében, az a./ és a b./ pontban írtak elé, a törvényi rendelkezés „szövegtörzsébe” felvett azon rendelkezést, miszerint a másodfellebbezés további feltétele, hogy az a./ és b./ pontban felsorolt eltérő rendelkezések „a büntetőjog szabályainak megsértésével” szülessenek. A közölt álláspont nem ad magyarázatot, hogy ezt miképp kell értelmezni, ami azonban nem meglepő, mert a hivatkozott értelmezésbe ez a szövegrész nem illeszthető be, sőt ahhoz, hogy a másodfellebbezés feltételeit az a./ és b./ pontban írtakra lehessen szűkíteni, azt negligálni kell. Márpedig ténykérdés, hogy az említett kitétel a törvényben szerepel.

Álláspontom szerint a Be 386.§ /1/ bekezdése szerkezetileg három részre bontható. Az /1/ bekezdés számozása után a rendelkezés „szövegtörzse” rögzíti első, és minden esetben kötelező feltételként, hogy másodfellebbezésnek van helye, **ha** (ez tehát egy feltétel – S.G. megjegyzése) a másodfokú bíróság a „büntető anyagi jog szabályainak megsértésével” teszi azt, ami a továbbiakban felsorolásra kerül. Ezt követően az a./ és a b./ pont tartalmazza azokat a konkrét eljárási helyzeteket, amelyek bármelyikének megvalósulása - az általános feltétel, azaz a „büntetőjog szabályainak megsértése” esetén a fellebbezést lehetővé teszi. Tehát a másodfellebbezési jog megnyílásához a szövegtörzsben írt általános feltétel és az a./ és b./ pontban írt különös feltételek egyikének egyidejű megvalósulása szükséges. Egyszerűen nem értem, a most preferált álláspont megalkotói miképp tudnak eltekinteni az általános feltétel megvalósulásától, amit a törvény egyértelmű rendelkezése ír elő.

Gyorsan hozzáteszem, hogy természetesen egy pillanatig sem kétlem, miszerint annak megállapítása, hogy a másodfokú ellentétes döntés a büntetőjog szabályainak megsértésével született-e, nem a másodfokú bíróság feladata, hanem a jogorvoslatot elbíráló harmadfokúé. Így természetesen nem utasíthatja el a másodfokú bíróság a másodfellebbezést azzal, hogy szerinte nem a büntetőjog szabályainak megsértésével hozta meg a saját döntését. Azonban a fentiekből következően a másodfellebbezés alapfeltételének tartom, hogy a büntetőjog szabályainak megsértésével történt ellentétes döntésre – csakúgy, mint a szintén feltételekhez kötött rendkívüli perorvoslatoknál - a másodfellebbezésre jogosult legalábbis hivatkozzon. Így valósul meg a másodfellebbezés valamennyi feltétele, és így nem jön létre az a jogi nonszensz, hogy a fellebbezés ugyan behatárolt, de pont azt nem sérelmezi senki, ami a fellebbezésre okot ad. Ennek érzékeltetésére csupán példa: Farkas Ákos és Róth Erika büntetőeljárás tankönyve (Complex kiadó, 2007) szerint „a harmadfokú eljárásban eltér a fellebbezés tárgya is. A harmadfokú eljárás a másodfokú eljáráshoz képest csak *jogkérdésben* teszi lehetővé a másodfokú ítélet elleni fellebbezést,... (350.oldal)”. Kérdésem, hogy miféle jogkérdés az, ha részfelmentést senki nem vitatja, és a fellebbezés kizárólag a mindkét fokon egyezően megítélt cselekmény tényállását vagy a kiszabott büntetés mértékét vitatja.

Az értelmezés diszkriminatív volta

Amint arra már utaltam, a másodfellebbezés lehetősége részben bővíti, részben szűkíti a másodfokú döntést követően a jogorvoslatok lehetséges útját. Az adott értelmezés mellett pusztán attól függ, hogy egy-egy terhelt előtt melyik út nyílik meg, miszerint elbírált cselekményeik között van-e legalább egy, ahol az első- és másodfokú bíróság eltérően döntött a bűnösség kérdéséről. Egy vádlott és egy cselekmény esetén ez nem probléma, hiszen a vádlott a teljes felmentést nyilvánvalóan nem fellebbezi meg, azonban több vádlott több cselekménye esetén mérhetetlenül diszkriminatív, hogy egyes vádlottak eltérő jogai attól függenek, van-e a közös cselekményeken túl olyan cselekménye, amely a másodfellebbezésre ürügyet szolgáltat. Ki kell emelni azt is, hogy az eltérő megítélést nem mindig valamelyik bíróság tévedése okozza. Tanácsunknál az utóbbi időben gyakran fordult elő, hogy vádlotti másodfellebbezések tucatjaira

adott (volna, ha követjük) lehetőséget a szabálysértési értékhatár felemelése. Jellemző volt, hogy a közös rablási cselekménnyel megvádolt vádlottak egyikének-másikának volt egy-egy 20 ezer Ft alatti értékre elkövetett sima vagyon elleni cselekménye is. Nyilván senki nem vitatta, hogy e vádlottakat ez utóbbi cselekmény kapcsán – ráadásul a lehető legkedvezőbb jogcímen, bűncselekmény hiányában - fel kell menteni, így a terhelt javára objektíve, még a jogcímet illetően is lehetetlen lett volna fellebbezni. Mégis, a Legfelsőbb Bíróság jogértelmezése szerint e vádlottaknak másodfellebbezési joga lenne, ami lényegében csak annak a rablási cselekménynek az újabb felülvizsgálatára terjedne ki, ami a pusztán a közös cselekménnyel megvádolt vádlottaknak már nem állna rendelkezésre. Mindez persze magában rejtené az eltérő tényállású, vagy pedig azonos tényállású, de eltérő jogi megítélésű – ráadásul már rendkívüli perorvoslattal sem támadható - ítéletek keletkezésének lehetőségét is. Ugyanakkor kis eljárási bűvészkedéssel mindez kikerülhető lenne, hiszen semmi elvi akadály nincs a felmentést igénylő ügyek elkülönítésének, az abban a részében teljes felmentő rendelkezések meghozatalának, amit nyilván nem fellebbezne meg senki, majd utána egy ítéletben lehetne meghozni az első- és másodfokon egybehangzó marasztaló rendelkezéseket, mely ellen így a másodfellebbezés lehetősége fel sem merülne.

Összefoglalva: ennél még azt is igazságosabbnak tartanám, ha a vádlottak hajszíne, vagy az ügyszámok oszthatósága alapján határoznánk meg a harmadfokú eljárásra terelhető ügyeket. Biztos vagyok benne, hogy a törvényhozó szándéka nem ez lehetett.

A törvényhozó szándéka

Mielőtt bárki a „gondolta a fene” vádjával illetve, előre bocsátom, hogy a törvényhozó szándékára a keletkezett törvényszövegből tudok csak következtetni, de hogy értelmezésem nem egyedi, és a törvényalkotó részéről is felmerült, bizonyítja, hogy 2007. év végén, a Tigy.1917. számú törvényjavaslatban még szerepelt a felülvizsgálati indítvány lehetőségének kiterjesztése a másodfokú bíróság ítéletének a harmadfokú határozattal felül nem bírált részei tekintetében. Ezzel lett volna teljes az a gondolati ív, amit az alábbiakban kísérek meg felvázolni.

A Be 386.§ /1/ bekezdésben írt általános feltétel és az ott írt különös feltételek egyike azért nyit meg fellebbezési jogot a másodfokú ítélet ellen, mert ebben az esetben a terheltet első ízben felmentő vagy elítélő rendelkezés ellen nincsen további (így egyetlen) rendes perorvoslati lehetőség sem. Bár a Dallos kontra Magyarország ügyben az Emberi Jogi Bíróság a felülvizsgálati eljárást is megfelelőnek találta ilyen esetben a tisztességes eljárás elveinek megvalósítására, nem vitatható, hogy a bűnösség kérdésében való eltérő döntés olyan mértékű változtatás az ítéleten, ami indokoltá teheti egy további rendes fellebbezési fok beiktatását. Ezért az önmagában nem diszkriminatív, ha az akár részben ilyen döntéssel érintett terhelt esetében erre mód nyílik. Ez is alapoza meg, hogy a másodfellebbezésnek legalábbis hivatkoznia kell arra, hogy az elsőfokú bíróságától eltérő másodfokú döntés a büntetőjog szabályait sérti. A másodfellebbezés nyomán a felülbírálatnak pedig – esetlegesen a tényállás felülbíráhatóságának megvizsgálása után – elsődlegesen arra kell kiterjednie, hogy a bűnösséget érintő ellentétes döntések közül, melyik a helyes. Ha a harmadfokú bíróság a két eltérő döntés közül a másodfokú bíróságét találja helyesnek, a fellebbezés alaptalan. Ebben az esetben a harmadfokú bíróság mást nem vizsgál, és a Be 397.§-a alapján a másodfokú határozatot helybenhagyja. Ilyenkor nem vizsgálja felül az ítélet többi rendelkezését, és így nem lesz különbség azon terhelték között, akik ügyében első- és másodfokon a bűnösséget illetően egyező döntést hozott a bíróság, illetve azok között, akiknek egy másik cselekményük miatt, alaptalannak bizonyult fellebbezés bejelentésére volt lehetőségük.

Abban az esetben ugyanakkor, ha az eltérő rendelkezések közül az elsőfokú bíróságé a helyes, a fellebbezés alapos. A Be 398.§-a ebben és csak ebben az esetben teszi lehetővé a másodfokú bíróság ítéletének teljes körű felülbírálatát, ami logikus is, hiszen a másodfokú ítéletnek a

bűnösség körét is érintő megváltoztatása olyan mérvű változtatás, ami új, egységes jogerős határozat meghozatalát teszi szükségessé. A hivatkozott törvényhely bekezdései nagyon világosan és logikusan építik egymásra ezen elemeket. Az /1/ bekezdése hipotézisa visszautal a másodfellebbezés alapfeltételére és félreérthetetlenül rögzíti, hogy a fellebbezés abban az esetben alapos, ha az eltérő döntésre a büntetőjog szabályainak megsértésével került sor. Ez is bizonyítja tehát, hogy a fellebbezésben ennek hivatkozása nem csupán egy, a bejelentéshez szükséges ürügy, hanem a fellebbezés sikerének, sőt érdemi elbírálásának alapfeltétele.

Ehhez képest a /2/ bekezdés hipotézisa utal vissza az /1/ bekezdésre, és írja elő ismét arra és csak arra az esetre, ha a fellebbezés alapos, az ítélet további teljes körű revízióját, majd a /3/ bekezdés tartalmilag ismét az első két bekezdésre utalva teszi lehetővé ez esetben a járulékos kérdésekben való döntést. A valamennyi bekezdésben szereplő hipotézisek egyértelművé teszik, hogy minden további lépésre csak az előző feltétel teljesülése esetén kerülhet sor.

És végül mindezel nem összeegyeztethetetlen – bár kétségtelenül nem a legszerencsésebb megfogalmazású – a harmadfokú felülbírálat terjedelmére vonatkozó rendelkezés, a Be 387.§ /2/ bekezdése sem. A felülbírálat terjedelme ugyan terheltenként majdnem korlátlan, azonban annak eredménye értelemszerűen csak a hozható határozatokban, az arra vonatkozó, fenti szabályok keretei között juttatható érvényre. Így a Be 387.§ /2/ bekezdésében írt lehetőség teljes terjedelmében csak a Be 398.§ /1/ bekezdésben írt feltétel teljesülése esetén, az akkor megnyíló teljes felülvizsgálat során meríthető ki teljes egészében.

Ebben az esetben tehát a másodfellebbezés korlátozott lehetősége nem diszkriminatív. Képzeljünk el egy vádlottat, akinek valamennyi cselekményét – a bűnösséget illetően – egyformán ítéli meg az első- és a másodfokú bíróság. Előtte további rendes perorvoslat lehetősége már nem, felülvizsgálati indítvány benyújtásának lehetősége azonban még rendelkezésre áll. Másik vádlottunk egyik cselekményét eltérően ítéli meg az első- és másodfokú bíróság, ezt a részfelmentést (a fellebbezés irányultsága ugyanis csak a Be 386.§ /1/ bekezdés b./ pontja kapcsán merül fel) azonban senki nem vitatja. Az általam helyesnek tartott értelmezés szerint neki sincs másodfellebbezési joga, értelemszerűen felülvizsgálati indítvánnyal élhet. Ez így igazságos is, hiszen a terhére rótt cselekmény kapcsán ugyanabban a helyzetben van, mint előbbi társa; mindkét fokon egyezően ítélték meg. Ezután van egy harmadik vádlottunk is, akit viszont elsőfokú részfelmentés után a másodfokú bíróság ítél el. Ha ezt alaptalanul fellebbezi meg, azt ugyan felülbírálja egy magasabb fórum, de mivel a fellebbezés nem alapos, a másodfokú határozat fog jogerőre emelkedni, szintűgy, mintha már az elsőfokú bíróság is helyes döntést hozott volna. Utolsó vádlottunk pedig alappal fellebbezi meg a másodfokú bíróság általi elítélést, ebben az esetben a harmadfokú bíróság a bűnösség körét illetően az elsőfokú bírósággal azonos döntést hoz, és minden egyéb kérdést illetően biztosítja annak az immár a bűnösség helyes köréhez igazodó felülbírálatát. Ugyanez a helyzet akkor is, ha az ügyész fellebbezi meg a másodfokú bíróság részfelmentését is. Ezekben az esetekben azonos helyzetű terheltek lehetőségeit illetően, külső ok folytán nem merül fel különbség, eltérő jogi helyzetben lévő terhelteknél pedig indokolható és logikus lesz a részben eltérő szabályozás.

A fellebbezés iránya

A Be 367/A.§ /1/ bekezdése meghatározza a másodfellebbezésre jogosultakat, a /2/ bekezdés pedig rögzíti, hogy az ügyész a vádlott terhére és javára is fellebbezhet. Ebből következően a vádlott és védője csak a vádlott javára jelenthet be fellebbezést. Mindezt a fentiekkel összevetve az is következik, hogy a Be 386.§ /1/ bekezdés a./ pontja esetén mind az ügyésznek, mind a vádlottnak és a védőnek fellebbezési joga van, a b./ pont megvalósulása (az részbeni felmentés, megszüntetés esetén) a vádlott és a védő másodfellebbezési joga fogalmilag kizárt. Ez ugyanis – mivel a fentebb kifejtettek szerint sérelmeznie kellene a felmentést-megszüntetést – csak a saját

terhére irányulhatna. Azt, hogy a vádlott/védő fellebbezhet a felmentés-megszüntetés kedvezőbb jogcíme érdekében is, több okból sem tartom helyállónak:

Egyfelől ez is kizárná a legkedvezőbb jogcím, a bűncselekmény hiánya miatti fellebbezés lehetőségét. Tanácsunknál a legtöbb esetben ilyen okból került sor eltérő döntésre. Másrészt ezen túl nagyon nehéz a többi jogcím „rangsorolása” például nehezen mondható meg. Épp ezért halad a törvényhozó is abba az irányba, hogy a felmentés jogcímeit egyenértékűsíti, így az jelenleg már csak a Be 331.§ /1/ bekezdése alapján történhet, és ennek okait általánosságban szabályozza a Be 6.§ /4/ bekezdése. Végül kiemelendő, hogy a felmentés nem megfelelő jogcímét önmagában a törvény nem ismeri el másodfellebbezési okként. Ha az elsőfokon bűncselekmény hiányában felmentett vádlott felmentésének jogcímét a másodfokú bíróság bizonyítottság hiányára változtatja, fel sem merül a másodfellebbezés lehetősége. A törvényhozó kiemelte, hogy a másodfellebbezést csak a legsúlyosabb kérdésekben való eltérő döntés esetén engedélyezi, a felmentés jogcíme nem ilyenkor akkor sem, ha mindkét fokon felmentő rendelkezés született, de akkor sem, ha az ügyész által nem sérelmezett felmentés másodfokon történt.

Az egyéb ellenérvek ellen

A már többször hivatkozott 2007. évi 1595. számú elvi döntvény szerint az ott kifejtettekkel ellentétes álláspont a jogorvoslati jog alkotmányos aggályos korlátozását jelentené, hiszen – jóllehet a másodfokú bíróság több cselekményt bírált el – az ítélet egy részét érintő ellentétes döntés tartalmától függően vagy az ügyész, vagy a vádlott és a védő a rendes jogorvoslat igénybevételének lehetőségéből ki lenne zárva. Túl azon, hogy az ügyész idekeverése durva hiba (a Be 367/A.§ /2/ bekezdéséből következően ez nyilvánvalóan fel sem merülhet), a vádlott és a védő jogorvoslati joga annyiban korlátozott, amennyiben azt – a saját terhére bejelentett fellebbezés tekintetében – a törvény az elsőfokú ítélet ellen is korlátozza. Arról nem is szólva, hogy a másodfokú ítéletben elbírált többi cselekmény tekintetében a vádlott és a védő akkor is el lenne zárva a rendes jogorvoslat lehetőségétől, ha az egyik cselekmény vonatkozásában a vádlott javára kedvező változtatásra nem került volna sor (akár azért, mert azt nem egy eljárásban bírálták volna el). Összességében én sokkal inkább alkotmányosan aggályosnak tartom azt a rengeteg diszkriminációt, amit az az álláspont eredményez, amely szerint egy egyébként már rendes fellebbezéssel nem támadható határozat válik támadhatóvá egy attól független, vele tartalmi összefüggésben nem álló, véletlenszerű külső ok folytán.

Budapest, 2008. március 12. napján

Dr. Somogyi Gábor
a 24.Bf. tanács elnöke